

SERGII PAPÆ III EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.

BULLA SERGII III PRO MONASTERIO S. GALLI.

(Anno 904, 8 Mart.)

[Apud Neugart., *Codex diplomaticus*, tom. I, pag. 533].

SERGIUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus.

Cognoscat amabilis religiositas, quia quidam venerabilis vir ex partibus Germaniæ nomine Salomon Constantiensis Ecclesiæ episcopus, et abbas venerabilis monasterii S. Galli causa orationis Romam pervenit, et pro delictis suis sanctorum apostolorum suffragia humiliter imploravit. Qui cum ab apostolica sede benigne atque humaniter susciperetur, concessa sibi et apostolatus nostri auctoralis familiaritate, inter alia nobis referebat, qualiter idem monasterium ab antiquis temporibus usque in Arnulfum regem, qui hoc illi concessit, a regibus vel imperatoribus potestatem ac privilegium haberet, ut ipsi fratres inter se abbatem eligerent, et nulli hominum nisi regibus subjecti esse deberent præter in eo solum episcopo suo, quod ad ecclesiasticam pertinet disciplinam (a). Sed cum hoc propter eum fuisset interruptum (b), apostolatus nostro innotuit, quomodo ob amorem Dei, et dilectionem fratrum eorumdem submissis precibus apud Arnulfum regem, et Ludovicum filium ejus regem impetrasset, quatenus ipsi per præcepta suæ auctoritatis privilegium et potestatem fratribus ipsis a regibus antiquitus concessam denuo restaurarent et corroborarent, ac roborata successoribus suis in ævum relinquerent, ita scilicet ut fratres prædicti, si idem episcopus adhuc in vita manens monasterium illud relinquere vellet, vel si non, statim post obitum ejus, prout superius dictum est, ad eligendum ac constituendum sibi abbatem, ac etiam de rebus omnibus eidem monasterio addictis, prout voluerint, faciendis, firmissam haberent potestatem, petiitque nos idem religiosus episcopus, ut ob clementiam nostram per conscriptum nostræ apostolicæ potestatis privilegia et statuta a regibus vel imperatoribus sæpe dicto monasterio concessa, solidissime confirmarem. Cujus petitioni

(a) Porro Sergius PP. Arnulfo regi tantum encomium tribuit, quod Formosi PP. memoriam exosam haberet, a quo coronatus est Arnulfus.

(b) Interveniente enim auctoritate regia Salomon Bernardo abbati successit.

(c) Vitio amanuensis, ut puto, pro VIII id. Martias. Scriptæ enim cum sint litteræ hæ pontificiæ mense Martio, dari citius haud poterant.

(d) Ludovicus III, filius Bononis regis Arelatensis seu Provinciæ, imperii corona ornatus est 12 Februarii. 901.

A libenti animo assensum præbentes nostri apostolatus vigore sancimus, ut hæc omnia supra scripta temporibus cunctis inviolabilem obtineat stabilitatem. Si quis autem, quod fieri nolumus, contra hoc nostræ auctoritatis privilegium agere præsumpserit, et hoc contraire tentaverit, sciat se, nisi resipuerit, anathematis vinculis innodandum, et a regno Dei alienandum. Qui autem verus custos ac observator extiterit, benedictionem et gratiam a Domino Deo consequi mereatur. Scriptum per manum Leonis scriniarii S. Romanæ Ecclesiæ in mense Martio, indict. 7. † Bene valete. †

Data VII Kal. Martias (c) per manus Nicolai episcopi S. Sutrinæ Ecclesiæ, et bibliothecarii sanctæ sedis apostolicæ, imperante domino piissimo perpetuo augusto Ludovico (d) a Deo coronato magno imperatore anno 4, et post consulatum anno 4 (e), indict. 7.

II.

SERGII PAPÆ III EPISTOLA AD AMELIUM UZETICENSIS.
(Anno 904.)

Amelio significat Formosum papam a se damnatum

SERGIUS episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo AMELIO sanctæ Uzeticensis Ecclesiæ episcopo.

Cum universus orbis damnatum Formosum testetur sanctæ sedis apostolicæ invasorem, admirati in tuis fuimus scriptis, quæ eum inter sacerdotes nominabant. Igitur si te latet, et nuntiatum tibi non est, his nostris apostolicis apicibus agnosce nominatum Formosum esse damnatum. Verum tatem ad sacros, quos sanctitatem tuam credimus bene intelligere, recurre canones, et invenies non licere episcopum propriam relinquere sedem et invadere alienam: quod egisse Formosum manifestum est; unde perpetualiter est damnatus. Præterea monasterium S. Petri in Gothia, si tibi ab antecessoribus nostris pontificibus, Marino, Adriano et Stephano largitum est debueras a tot temporibus nobis pensionem de eo mittere, ut jura sanctæ sedis apostolicæ plus firma tibi manerent. Si a te oblatum est, nihil inde peccavimus. Igitur si vis illud tenere monasterium, mitte nobis pensionem de eo; et qualiter illud ab aposto-

(e) Annus consulatus æquali passu procedebat cum anno imperii; eratque hæc fere communis formula in bullis pontificiis: *Post consulatum*, scilicet inchoatum ab imperatore. Cessasse hanc formulam ad finem sæculi IX, atque adeo de fraude suspectas esse bullas posteriores, quæ illam referunt, constat D. de Vaines, congregationis S. Mauri monachus, *Diction. raison. de Diplomatique*, p. 34. Verum hæc regulam præcise ad ultimum sæculi IX annum esse restringendam, haud arbitrator.

lica accepisti sede, scriptis ostende, et nos iterum confirmabimus tibi de eodem monasterio scriptum. Verumtamen, si absque scandalo ipsum potes recipere monasterium, salvo apostolico jure, recipe et ora pro nobis.

III.

PRIVILEGIUM SERGII PAPÆ III PRO ECCLESIA SILVÆ CANDIDÆ.

(Anno 904.)

[Apud Ughelli, *Italia sacra*, I, 91.]

SERGIVS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo ac sanctissimo HILDEBRANDO, fratri et coepiscopo nostro sanctæ Silvæ Candidæ, et per te in eodem venerabili episcopo tuisque successoribus in perpetuum.

Convenit apostolico moderamini pia religione pol-
lentibus benevola compassione succurrere, et poscentium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium apud conditorem omnium Deum reponitur, quando venerabilia loca opportune ordinata ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta, et ideo considerantes desolationem ecclesiæ SS. Rufinæ et Secundæ, quæ appellatur Silva Candida, quam passa est a nefandissima Sarracenorum gente, sicut ruina ipsius loci testatur, et plebs, atque casalia quæ pene absque agricolis et habitatoribus esse noscuntur, ob restitutionem et reparationem sacri loci ipsius, et remedium animæ nostræ concedimus, tibi que, frater Hildebrando, venerabili episcopo, et per te in eadem S. Ecclesia in perpetuum, massam quæ appellatur Cæsarea, in integrum cum fundis, colonis suis qui appellantur Furculæ, Tondilianum, Martinianum; item coloniam de Solario, et coloniam de Cortina, atque coloniam de Gradolfo, et coloniam de Micinno, coloniam de Valle, seu coloniam de Fontana et coloniam de Sancto, coloniam de Corilliano, necnon et coloniam de Castanea cupa, coloniam de Cabellis et de Cæsario, sive quibuscumque aliis vocabulis nuncupentur, cum casis, vineis, casalibus, seu appendiciis, ac cum omnibus finibus, terminis limitibusque suis, terris, campis, pratis, pascuis, silvis, salictis, arboribus pomiferis, fructiferis vel infructiferis diversi generis, puteis, fontibus, rivis, aquis perennibus, ædificiis, parietinis, arenariis adjunctis, adjacentibusque suis, cum ecclesia quæ vocatur S. Andree apostoli infra ipsam ædificata massam, una cum colonis atque massaritiis, tributariis atque angarialibus, masculis et feminis, filiis et filiabus, ac nepotibus eorum ibidem residentibus aut exinde pertinentibus, ubicunque inventa fuerint, cum omni censu, atque dationibus, et functionibus, necnon angariis, vel quidquid de eadem massa quæ vocatur Cæsarea, in integrum in nostra S. R. Ecclesia solita consuetudine persolvi debet, et cum omnibus ad dictam massam, quæ vocatur Cæsarea, generaliter et in integrum pertinentibus, positis in territorio Nepesino, milliarium ab urbe Romana 20, ex corpore patrimonii Tuscis juris S. Romani, cui (Deo aucto-

re) deservimus ecclesiæ, et inter affines ab uno latere terra monasterium S. Stephani quod vocatur Major a S. Petro, et a secundo latere silva, et terra de Joanne Grammatico, et a tertio latere pars torricia Donica, et a quarto latere massa Elodiana, a præsentis octava indictione tibi tuisque successoribus in eodem venerabili episcopo donamus, largimur, concedimus et stabilimus perenniter in usu et utilitate ipsius venerabilis episcopi et episcoporum qui pro tempore fuerint, ita tamen ut quotidianis diebus sacerdotes, et clerici ipsius ecclesiæ pro remedio animæ nostræ clament in eadem ecclesia centum *Kirie eleison*, et centum *Christe eleison*, et sacerdotes sacras oblationes in missarum solemnibus tribus vicibus per singulas hebdomadas pro absolutione nostræ animæ nostrorumque successorum pontificum omnipotenti Deo offerant, statuente apostolica censura, sub divini iudicii attestazione et anathematis interdicto, ut nulli unquam successorum nostrorum pontificum, vel qui publicas perfuncti fuerint actiones, vel magna, vel parvaque persona, de supradictis massis, cum omnibus locis, seu familiis, ac colonis, massaritiis, atque tributariis, cum omnibus suis pertinentiis, vel adjacentiis, ut superius legitur, contra hoc nostrum pontificale privilegium agere, vel alienare, aut auferre præsumat, sed potius firma, atque stabilis, perennis, atque perpetuis temporibus, ita ut a nobis statuta sunt decernimus permanenda. Si quis autem, quod non optamus, contemptor exstiterit contra hoc nostrum apostolicum privilegium, et in quoquam ire transgressor esse maluerit, vel frangere præsumperit, ac in omnibus obediens et observator esse noluerit, sciat se auctoritate Dei omnipotentis, et Domini nostri apostolorum principis Petri, cujus, licet immerito, Dei dispositione gerimus vices, anathematis vinculo innodatum et a regno Dei alienum. Qui vero pio intuitu verus custos et observator exstiterit hujus nostri apostolici privilegii, meritis atque precibus S. Petri apostolorum principis, et SS. mart. Rufinæ et Secundæ in æthereis arcibus præmia, et benedictionis gratiam atque misericordiam a justo iudice Domino nostro vitamque æternam consequi mereatur.

Scriptum per manus Melchisedech, protonotarii S. sedis apostolicæ, in mense Maio, ind. supradicta 8, dat. Kal. Junii, per manus Theophilati cancellarii S. sedis apostolicæ. Anno, Deo propitio, pontificatus domini Sergii summi pontificis, et universalis III papæ, in sacratissima sede B. Petri apostoli Tertio in mense, et indict. supradicta 8.

IV.

EPISTOLA SERGII III AD ADALGARIUM HAMBURGENSEM.

(Anno 905.)

Bremensis Ecclesiæ jura vindicat.

[Apud Mansi tom. XVIII, p. 251].

Sergius episcopus, servus servorum Dei reverendissimo et sanctissimo ADALGARIO Hamburgensia

Ecclesiæ episcopo apostolicam benedictionem et paternam consolationem.

Susceptis tuæ fraternitatis litteris, cognita in eis injuria Ecclesiæ tuæ et tibi illata, non solum de ea, sed et de iniquo Formosi papæ consensu, et Hermannii Coloniensis, et Moguntini archiepiscopi et aliorum episcoporum iniqua circumventionem et.... contristati sumus. Quid namque injuriosus quam privari Ecclesiæ juste sibi traditis honoribus? Quid etiam iniquius quam violare et infringere imperatorum et regum chartis tradita plurima apostolorum privilegia? nil amplius a nobis, vel successoribus nostris ratum firmum aut stabile statuatur in Ecclesiæ. Sed cum juxta hæc verba Dominica: *Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; et juxta hæc verba Apostoli: *Estis superædificati super fundamentum apostolorum et prophetarum in ipso angulari lapide Christo Jesu*, constat sanctam et universalem Ecclesiam fundatam esse supra petram, et super fundamentum prophetarum et apostolorum, et compactam in ipso angulari et firmissimo lapide Christo Jesu, necesse est ut sic ipsa petrea et apostolica fundatio, et sancta angularis compactio firma, æterna et immobilis, ita omnis ecclesiastica superædificatio sit rata et stabilis, et ab omni humana præsumptione inviolabilis. Nos ergo juxta vocem Dominicam et apostolicam, et juxta hanc beati Gregorii sententiam: quæcunque Ecclesiæ privilegia semel indulta fuerint rata amplius et stabilia permanere debent. Quidquid igitur iniquo consensu Formosi papæ et Arnolphi regis, et machinatione Hermannii archiepiscopi in te et Ecclesiam Hamburgensem temere perpetratum est, auctoritate quoque nostra, et judicio plurimorum confratrum nostrorum, et sub anathemate contradicimus et omnino destruimus. Quidquid autem a Nicolao papa et cæteris prædecessoribus Hamburgensi Ecclesiæ concessum est, scilicet habere archiepiscopalem potestatem in regnum Danorum, Norvenorum, Suevorum, et omnium septentrionalium nationum, et Bremensem Ecclesiam, et ipsam Hamburgensem Ecclesiam non duas, sed unam esse Ecclesiam et parochiam decernimus et confirmamus. Auctoritate ergo apostolica et censura, sub divini judicii obtestatione et anathematis interdictu statuimus ut nulla persona cujuscunque ordinis aut dignitatis sit, ea quæ vel in archiepiscopali dignitate, vel quæ in conjunctione Bremensis et Hamburgensis Ecclesiæ a prædecessoribus nostris Ecclesiæ tuæ et tibi concessa sunt et a nobis reformata sunt, quicumque autem mutaverit vel in aliqua violare præsumperit, auctoritate Dei et B. Petri apostoli, et nostra qui ejus fungimur vicariatione, perpetui anathematis vinculo sit innodatus. Hermannium autem Coloniensem archiepiscopum, et Haddanum [Hattonem] Moguntinum archipræsulem pro satisfactione penitentiae usque ad præfinitum a nobis tempus a divino suspendimus officio, quoniam apud *Triburiam* per eos inique cassata sunt concessa

A Ecclesiæ tuæ, et tibi apostolicæ sedis privilegia, et gloriosorum imperatorum annullata sunt testamenta Nos quoque, quemadmodum precatus es, monuimus apostolicis litteris Vigbertum et Bisonem, reverendissimos et tuos convicinos episcopis quatenus te adjuvent, et ad te convenientes ordinare episcopos in quibus canonicè inveneris locis, et competens designaverit ratio. Tua ergo, sanctissime frater, sanctimonia oret pro nobis et pro universali sancta Romana Ecclesia, et nobis remanda qualiter et ubi episcopos ordinaveris.

Data per manum Petri cancellarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, v Nonas Februarii, indictione 3.

V.

SERGII III PRIVILEGIUM PRO CAPITULO ASTENSI.

(Anno 906.)

B Capituli Astensis possessiones, rogante Audace episcopo, confirmat.

[Apud Ughelli, *Italia sacra*, tom. IV.

Sergius venerabilis papa, servus servorum Dei, omnibus sacerdotibus et levitis seu clericis, atque canonicis servientibus, secundum statutum numerum, a rev. et sanctis. Audace S. Astensis Ecclesiæ episcopo in canonica episcopii ab eodem venerab. Audace episc. pro remedio animæ suæ, pro laudibus et honorificentia omnipotentis Dei constructa, ipsique ac successoribus eorum in perpetuum.

C Cum divina simus institutione in capite omnium Dei Ecclesiarum constituti, debemus humiliter petentibus animos inclinare, et non solum propriis impartiri suffragia, verum etiam ad confirmationes eorum, ut perpetua ea quæ sibi ædificant manere in sanctis ac inviolabilibus possint statutis, qui apostolicum poscunt juvamen sine quo nihil in ecclesiasticis perfectum videtur negotiis, brachium apostolica mansuetudine extendere, et magna nimietis virtute secundum concessam nobis a B. Petro apostolorum principe potestatem roborare. Ideoque postulante Audace venerabili sanctæ Astensis Ecclesiæ episcopo quatenus firmemus privilegio omnibus sacerdotibus, et levitis, seu clericis, atque canonicis servientibus secundum statutum numerum ab eodem in canonica, cum claustra sua quæ est constructa juxta basilicam sanctæ Dei genitricis semperque virg. Mariæ Domine nostræ in *astensi* episcopo de omnibus rebus et possessionibus, quas iisdem reverendissimus et sanctissimus Audax in eadem canonicam, pro remedio animæ suæ ibidem militantibus conferre visus est, id est curtem unam quæ dicitur Quartum, et alteram curticellam quæ dicitur Azanis, sitam ultra fluvium Tanarum quam antecessor ejus Ehilulfus Ecclesiæ S. Mariæ contulerat, cum omnibus rebus et familiis ad prædictas curtes pertinentibus; simulque cum omnibus decimis de iisdem solvendis, ut eas sub omni integritate canonici de præfata canonica, et ministri eorum qui ibidem pro tempore servierint, possideant disponantque ab propriis et communibus

usus: secundum quod ecclesiastica et canonica A
 diostat regula, absque ulla nostra vel successorum
 nostrorum contradictione. Item plebem unam in
 honorem S. Dei genitricis Mariæ dicatam, etiam in
 villa quæ dicitur Pisentiana, cum titulis et omnibus
 decimis eorum, simulque cum omnibus rebus et
 familiis ad eandem plebem pertinentibus, et deci-
 mas suæ Astensis civitatis, et villarum decimas,
 quæ ad suam ecclesiam pro tempore solvuntur,
 simulque et vineam, quæ conjacet prope murum
 S. Mariæ, una cum claustrum et omni ejus integri-
 tate. Hæc autem prænomina loca omnia cum
 pertinentiis suis et decimis, quemadmodum ab eo-
 dem sanctissimo Audace episcopo in præfata cano-
 nica, ut ibidem militantibus concessa sunt, similiter
 nostra apostolica auctoritate stabilientes firmamus, B
 et in perpetuum quieto et pacifico ordine eos de-
 cernimus sub omni integritate possidere. Contradi-
 cimus autem apostolica sanctione ut nullius officii,
 vel dignitatis persona eosdem canonicos, qui per
 tempora in jam dicta canonica fuerint constituti,
 inquietare de his quæ superius scripta sunt, et in
 eadem canonica concessa sunt, absque longe audeat.
 Sed magis magisque monemus quatenus, quicumque
 prævalent, præfatorum apostolorum amore canoni-
 cis jam dictæ canonice adiutorium præbeant, uti
 omnipotenti Domino omni remota perturbatione
 cuncto servare valeant tempore. Privilegium quoque
 quod de prædictis rebus, et possessionibus, seu
 decimis, ac plebibus, vel curtibus cum omnibus
 eorum pertinentiis fecit, prænominaudus Audax, ve-
 nerabilis episcopus in prædicta canonica et canoni-
 cis ejus in perpetuum stabilivit, etiam inconcussum, C
 per hanc nostram apostolicam auctoritatem, fore
 statuimus. Si quis autem contra nostram apostoli-
 cam censuram ire præsumpserit, et minuire de
 rebus prædictæ canonice conatus fuerit, aut pri-
 vilegium de his firmatum frangere quoquo modo
 tentaverit, sit a liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ ex-
 terus, donec resipiscat, et ad plenam veniat sa-
 cerdotum satisfactionem. Scriptum per manum
 Melchisedech, protoscrinarij sedis nostræ, in men-
 se Maio, indictione 10.

† Bene valet. †

Nonas Maias, per manum Theodori archican-
 cellarij sepis apostolicæ, anno, Deo propitio, pon-
 tificatus D. Sergii summi pont., et universalis orbis D
 papæ, in sacrosancta B. Petri apostoli, indict. 11.

VI

EPISTOLA SERGII III AD LEOPARDUM NONANTULANUM
 ABBATEM.

(Anno 907).

Monasterii privilegia confirmat.

[Apud Ughelli, *ibid.*, tom. II.]

SERGIVS episcopus, servus servorum Dei, LEOPARDO religioso Nonantulani monasterii abbati.

Visis humilitatis tuæ litteris, condoluimus satis de
 cænobio Nonantulanensi tibi commisso, eoque sub
 cura tui regiminis comminus tibi grex nonnullis

A afficitur indigentis. Siquidem barbarorum gladio
 vastatum tuumque monasterium ab eisdem igne
 crematum, malorum hominum infestatione te ipsum
 cum tuis turbatum audimus, sed misericordiæ om-
 nipotentis Dei esto usus, beatorumque apostolorum
 suffragiis adjutus, quod ad hoc prævaluisti ut post
 tot flagella tui laboris certamine ecclesiam ipsius
 tui monasterii usque ad culmen levares, quam cum
 toto tuo monasterio sub apostolica nostra tuitione
 quemadmodum sub antecessorum nostrorum tem-
 pore fuit, pro amore B. Silvestri pontificis Romanæ
 sedis cui Deo auctore deservimus, decernimus esse,
 et te ubicunque adjuvare et protegere debemus,
 pontificii nostri dexteram libenter porrigemus, fir-
 mantes quæcunque ab ævo religioso, et sancta con-
 cessa privilegia tuo fuere monasterio Nonantulano.
 De cætero si ad consecrandam tui monasterii eccle-
 siam episcopum quæris, hoc tempore nolumus ut ali-
 quem ad consecrandam ipsam Ecclesiam roges nisi
 Joannem venerab. Ticinensem episcopum, aut Vido-
 nem Placentinum, vel Elbungum Parmensem, reve-
 rendissimos episcopos, de his tribus qualem volue-
 ris induc ad consecrandum tuam Ecclesiam.

VII.

SERGII III PRIVILEGIUM PRO ECCLESIA VIENNENSI.

(Anno 908.)

*Ecclesiæ Viennensis privilegia et possessiones confir-
 mat etque nominalim Maurianensem et Segusianam
 Ecclesias asserit.*

[Bosco, *Bibliotheca Floriacensis*, læv. xyst. 57.]

C SERGIUS episcopus, servus servorum Dei, reve-
 rendissimo et sanctissimo confratri nostro ALEXAN-
 DRO, sanctæ Viennensis Ecclesiæ archiepiscopo,
 et per te Ecclesiæ tuæ in perpetuum.

Cum magna nobis sollicitudine insistit cura pro
 universis Dei Ecclesiis ac piis locis vigilare, ne ali-
 quam necessitatis jacturam sustineant, sed magis
 propriæ utilitatis stipendia consequantur: ideo con-
 venit nos pastoralis tota mentis integritate eorundem
 venerabilium locorum maxime stabilitatis integri-
 tatem procurare, et sedulo eorum utilitatibus subsidia
 conferre, ut Domino et Deo nostro omnipotenti, id
 quod pro ejus sancti nominis honore, etiam et laude
 atque gloria divinæ majestatis, venerabilibus certum
 est nos contulisse locis, sit acceptabile, et nobis ab
 ejus locupletissima misericordia dignum, hujusmodi
 pii operis in sideris conferatur arcibus, remunera-
 tione perpetur. Igitur quia petit sanctitas tua, ut
 sanctæ Viennensi Ecclesiæ, cui, Deo auctore, præ-
 esse videris, privilegium firmaremus, inclinati præ-
 cibus tuis, per hujus nostri privilegii paginam, tibi
 tuæque jam dictæ Viennensi Ecclesiæ roboramus, at-
 que perpetua stabilitate firmamus, quæcunque ad
 dignitatem sacerdotii tui pertinent, seu quæ in facul-
 tatibus et possessionibus, tua habere vel habuisse
 Ecclesia videtur, tam in parochiis, quam in suffra-
 ganeis episcopis. Et cum clericis, omnibus integram
 tibi concedimus potestatem, eo scilicet firmato pri-
 vilegii jure, quod speciale beatissimus papa Sylves-

ter, super septem provincias tuæ fecit Ecclesiæ. A
 Cum omnibus itaque quæ a prædecessoribus nostris tuis collata sunt prædecessoribus, idem privilegium inconcussum atque inviolabile, tuæ ecclesiæ permanere in perpetuum censemus. Consuetudines aut quæ annualiter persolvi tuæ debent ecclesiæ, tam a suffraganeis, quam de omnibus ecclesiis infra diocësim tuam constitutis, jubemus, et apostolica censura præcipimus, absque mora et excusatione expleri. Res quascunque habere aut habuisse Viennensis videtur Ecclesia, seu familias (*servi ecclesiæ*) et servos utriusque sexus, in quibuscunque territoriis et locis, sive sint a regibus, sive a piis hominibus illi concessæ, æternali jure possidere, eas tibi tuisque successoribus confirmamus. Et quæ admodum..... Guntramnus rex ecclesiam Mauriannensem per consensum apostolicæ sedis, cum omnibus pagis suis subjectam jure perenni sanctæ Viennensi fecit ecclesiæ, ita una cum ecclesia Segusiana et ecclesiis de eadem valle ad eam pertinentibus, et cum omnibus pagis, integrum eam illi subjectam esse firmamus. Interdicentes, ut nullus unquam, cujuscunque sit dignitatis, vel ordinis homo, te vel successores tuos, aut tuam Ecclesiam, sua dignitate in aliquo minuere præsumat; sed ita omnes fideles hanc nostram apostolicam admonitionem observare præcipimus, ut servata reverentia honoris, benedictionem habeant nostrorum apostolorum et nostram: et ex hinc sanctorum canonum vel cum instituta illibata permaneant, nobis lucri potissimum præmium a conditore omnium Deo conferatur. Si quis autem quod non optamus, nefario ausu præsumpserit, his quæ a nobis ad laudem Dei pro salute tuæ sanctæ Ecclesiæ statuta sunt, refragari aut in quoquam transgredi, sciat se anathematis vinculo innodatum, et cum diabolo et ejus atrocissimis pompis, atque Juda traditore Domini nostri Jesu Christi, æterni incendii supplicio concremandum deputatum. At vero qui pio intuitu observator, et in omnibus exstiterit custodiens hujus nostri apostolici constituti, ad cultum Dei respiciens, benedictionis gratiam a misericordissimo Domino Deo nostro, multipliciter consequatur et vitæ æternæ particeps effici mereatur.

Scriptum per manum Sergii scrinariï sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Maio, indict. 11. Bene valete.

Data xiv Kalend. Julii, per manum Stephani primicerii defensorum sanctæ sedis apostolicæ. Anno, Deo propitio, pontificatus domini Sergii III, pontificis et universalis papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli, quinto.

(a) In hac bulla adulteranda falsarius Hamburgensium tabularum inexplicabilibus fere posteritatem irritavit ambagibus. Dum enim quæ speciem archetypi præbet, his verbis finitur: *Scriptum per manum Stephani scrinariï S. R. E. in mense Maio et ind. 6*: in veteribus apographis non solum melius legitur: *ind. 14*, sed etiam addita hæc sunt: *Data in Kalen-*

VIII.

(a) EPISTOLA SERGII III AD HOGERUM HAMBURGENSEM EPISCOPUM.

(Anno 911.)

Hogero pallium mittit.

[Apud Lappenberg, *Hamb. Urk*, tom. I, pag. 37.]

SERGIVS, episcopus et servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo Hogero, sanctæ Hamburgensis ecclesiæ episcopo, apostolicam benedictionem et per gratiam Dei æternæ vitæ promereri requiem.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, et ut ne qua....., judicamur. Pallium autem sanctitati tuæ ad... Mariæ, simulque in dominicæ Domini nostri Jesu Christi nativitatis die, pariterque in solemnitate ecclesiæ tuæ die et in natalitii tui die, sicut... arripiatur. Cujus quoniam indumenti... favor indiscretus inveniant, benignum te boni sentiant, districtum mali cognoscant, insontem reum apud te suggestio mala non faciat... recedit. Ecce, reverentia tua, charissime, inter multa alia ista sunt sacerdotii, ista sunt pallii, quæ si studiose servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Sancta Trinitas sanctitatem (tuam) gratiæ suæ protectione circumdet atque in timoris sui via nos dirigat, et post vitæ hujus amaritudines, ad æternam simul pervenire dulcedinem mereamur.

Scriptum per manum Stephani, scrinariï sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Maio et indictione 6.

IX.

PRIVILEGIUM SERGII PAPÆ III PRO MONASTERIO S. MARTINI TURONENSI.

(Anno 904 11.)

Post illatam Turonibus a Normannis cladem privilegia monasterii confirmat.

[Opp. Launoii, tom. III, p. II, p. 36.]

SERGIVS episcopus, servus servorum Dei, omnibus sacerdotibus, canonicis atque clericis, præsentibus et futuris, et servientibus in monasterio beatisimi Christi confessoris Martini, quod vocatur Turonense, et basilicæ ejusdem sancti Martini, salutem.

Arcanum divinæ dispensationis mysterium sollicitudini pontificum ejusdem pietatis gratia misericorditer satagendum providit, dum curam fidelium populorum idem pastor pastorum pastoribus a sedestatis committere disposuit Petro apostolorum principi: *Si diligis me, pasce oves meas*. Idemque: *Ecce, inquit, Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres*

dis Junii (II) per manum Theophylacti, sacellari S. Sed. apost., anno, Deo propitio, pontificatus domini Sergii summi pont. et univers. papæ in sacratissima sede B. Petri apostoli VIII, ind. 14. Quæ verba cum nequierint nisi ex vera tabula depromi, unde factum est, ut in ipsa clausula, qua fides tabularum potissimum intelligitur, ab ea recederetur. JAFF.

tuos. Unde, ut convenit, neque grex Dominicus A procurator in eorum ecclesiis, villis, mansionibus et sævissimis luporum dilanietur morsibus, neve fluctuoso impavide naufragetur procellarum turbine, pastorali tueatur mucrone, sustentetur baculo subleveturque juvamine. Proinde Ecclesiæ sanctæ fraternitatis provide consulens utilitatibus sancta Romana Ecclesia per Sergium ejusdem apostolicæ sedis pontificem ad multorum fidelium perducere statuit cognitionem, qualiter per missos Erberni sanctæ metropolis Turonicæ archiepiscopi, et per Roberti abbatis, Rainaldique, atque Tetolonis, monasterium beatissimi confessoris Martini lugubræ desolationis comperit detrimentum. Scilicet quomodo prædictus locus destructionis triste malum a Normannorum perfida gente pertulerit, et qualiter ejusdem classis exercitus discursus pessimi periculosa damna perpessus sit. Sed ob restorationem ejusdem loci, clerique ibidem consistentis subsidia, consultu fidelium suorum, pietatis suæ munere, princeps ejusdem regni Carolus auctoritatis suæ præceptum ex rebus ipsi loco ac fratribus ejusdem congregationis specialiter pertinentibus, et in privilegiis prædecessorum nostrorum apostolicorum, ac præceptis orthodoxorum regum nominibus propriis assignatis renovare ac facere studuit: ut remoti a sæcularibus curis et sequestrati mundialibus laqueis, cælesti intenti militiæ, diurnæ servituti libero corde possent vacare. Pastoralis igitur respectu præsulante, dictus cum collegio sacerdotum fideliumque plurimorum, paternitatis nostræ mansuetudini præsignatum dirigens præceptum, hujus sanctæ sedis Romanæ, cui Domino auctore deservimus, corroborationis privilegium pro majori et uberiori firmitatis tenore humiliter supplicatione statuit spectandum: ut sacerdoti pariter et regio commissæ sibi oves munitæ tutamine, inoffenso pede divinis mandatis possent intendere, et in his exsequendis munificentiæ edicto simulque votis et precibus tot fidelium annuendo statuimus, et hujus sanctæ apostolicæ sedis decreto firmamus: ut sicut ejusdem præcepti series continet institutoque sanctorum prædecessorum nostrorum apostolicorum, videlicet Gregorii, Leonis, Adeodati Adriani atque Nicolai præceptoque insuper imperatorum et regum, Caroli videlicet Augusti et Ludovici ejusdem Augusti atque alterius Caroli clarissimi Augusti, evidenter ostendant: quæ clero sancti Martini Normannorum incendia specialia remansere, scilicet ut nullis superioris aut inferioris ordinis reipublicæ B

procurator in eorum ecclesiis, villis, mansionibus et territoriis, in quibuscunque habeantur provinciis, sive pagis, ingredi ad causas audiendas, nec homines illorum ingenuos vel servos distringere aut fidejessores tollere præsumat: nec teloneum aut nauticam exigat, et ut decimæ et nonæ ex eorum omnibus rebus absque aliqua præsulum principumque contradictione hospitali eorum nobiliumque pauperum integerrime reddatur; quiquidque insuper utilitatis illorum, alia privilegia apostolicorum et præsulum præceptaque retinent imperatorum et regum, et præbendas permissu ac voluntate præfati domini Roberti proprii abbatis a Carolo nunc rege per præceptum concessas, et in reliquum concedendas, cum universitate suorum appendicium perpetuo possideant integerrime, ita ut supra signavimus, nullius potestatis vir quisquam de eorum dominio vel possessione præsumat auferre. In quo misericordiarum suarum regum dignitas beneficia fratribus in eodem cœnobio beati Martini morantibus largiri disposuit. Qui autem hujus constitutionis institutum irrumpere, aut qualibet præsumptione vel occasione tentaverit evertere, vel de decimis eorum potestati per legitimos subditis, perpetuæ damnationis cumulum cum sanctæ legis prævaricatoribus se noverit perferre, nisi digna satisfactione correxerit, quod temeraria cupiditate tentaverit.

Potestate igitur in beato Petro apostolorum principe nobis concessa a Domino ligandi et solvendi, ita eo dicente *Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis; et quæcunque solveris super terram erunt soluta et in cælis*: virtutis hujus confidentia nitentes, cæli aditum cupiditatis suæ malitia obice claudimus sub anathematis vinculo, qui huic pernecessario beneficio in subtractione collatarum rerum et honorum consentiens aut cooperato affuerit, nisi, ut præmisimus, divino fretus auxilio correctionis munere resipuerit, invasa restituerit, ac neglecta satisfecerit. Hujus autem definitionis et apostolicæ determinationis sententiam inviolabiliter cunctis fidelibus quæsumus observandam. Quæ, ut certius credatur et irrefragabiliter observetur, manus propriæ subscriptione adnotare curavimus, perpetimque manendam statuimus.

Scriptum per manum Leonis archiscrinarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Maio, indictione D 11. Bene valet.